

Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi
The Journal of Muallim Rifat Faculty of Education

Yayıncı / Publisher: Kilis 7 Aralık Üniversitesi /
Kilis 7 Aralık University

Yayın Periyodu / Frequency: Sürekli Yayın /
Continuous Publication

Taranan Dizinler / Abstracting & Indexing:
ROAD, SUDOC by ABES/OCLC, Turkish
Education Index (Türk Eğitim İndeksi), Google
Scholar, ASOS İndeks, BASE, ACARINDEX

Cilt / Volume: 8

Sayı / Issue: 2

Yıl / Year: 2026

DOI Prefix: 10.67430

e-ISSN: 2667-5234

Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi, uluslararası editör ve danışma kurullarına sahip, çift kör hakemlik süreci uygulayan, açık erişimli ve sürekli yayımlanan uluslararası bilimsel bir dergidir.

The Journal of Muallim Rifat Faculty of Education is an international, double-blind peer-reviewed, open-access scholarly journal published continuously. The journal is supported by an international editorial board and an international advisory board.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/mrefdergi>

© 2026 Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi
The Journal of Muallim Rifat Faculty of Education

ISSN: 2667-5234

**Okul Öncesi Çocuklarda Basılı, Sesli ve Dijital Kitap Dinleme Biçimlerinin Dinleme
- Hatırlama Performansları Açısından İncelenmesi**

Zehra Saadet FIRAT*

Makale Bilgisi	ÖZET
<i>Geliş Tarihi:</i> 31.03.2026	Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarında aynı hikâye metninin basılı dinleme, sesli dinleme ve dijital dinleme biçimlerinde sunulmasının çocukların dinleme-hatırlama, görsel sıralama ve görsel ayırt etme performansları açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma nicel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu farklı anaokullarında öğrenim gören toplam 203 çocuk oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde çocuklara aynı hikâye üç farklı dinleme biçiminde sunulmuş; uygulama sonrasında dinleme-hatırlama soruları ile görsel sıralama ve görsel ayırt etme görevleri uygulanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, tek yönlü varyans analizi ve Ki-kare testinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, çocukların dinleme-hatırlama puanlarının dinleme biçimlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde çocukların görsel sıralama ve görsel ayırt etme performanslarının da dinleme biçimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte bazı performans göstergelerinde dijital dinleme grubunun ortalama puanlarının görece daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak araştırma bulguları, okul öncesi dönemde farklı dinleme biçimlerinin çocukların dinleme-hatırlama ve görsel işlem performansları üzerinde benzer sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Anahtar Sözcükler: okul öncesi eğitim, hatırlama, kitap dinleme biçimleri, dijital kitap, hikaye dinleme.
<i>Düzeltilme Tarihi:</i> 21.05.2026	
<i>Kabul Tarihi:</i> 17.06.2026	
<i>Basım Tarihi:</i> 28.07.2026	

**Examining Listening-Recall Performance Across Printed, Audio, and Digital Book
Listening Formats in Preschool Children**

Article Info	ABSTRACT
<i>Received:</i> 31.03.2026	This study investigated whether presenting the same story text in printed, audio, and digital formats differentiated children's listening-recall, visual sequencing, and visual discrimination performances in preschool children. The research was conducted using a quantitative research approach. The study group consisted of 203 children attending different kindergartens. During the data collection process, the same story was presented to the children in three different listening formats; after the presentation, listening-recall questions and visual sequencing and visual discrimination tasks were administered. Descriptive statistics, one-way analysis of variance, and the Chi-square test were used to analyze the data. The research findings revealed that there was no statistically significant difference in children's listening-recall scores according to the listening format. Similarly, it was determined that children's visual sequencing and visual discrimination performances did not differ significantly according to the listening format. However, it was observed that the average scores of the digital listening group were relatively higher in some performance indicators. In conclusion, the research findings indicate that different listening formats in preschool children produce
<i>Revised:</i> 21.05.2026	
<i>Accepted:</i> 17.06.2026	
<i>Published:</i> 28.07.2026	

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD, zehra.ozdemir@atauni.edu.tr

similar results in terms of children's listening-recall and visual processing performances.

Keywords: preschool education, attention, memory, book listening styles, digital book, storytelling.

1. GİRİŞ

Bilişsel gelişim bireyin soyut ve somut olarak öğrenme, düşünme, bilgiyi örgütleme ve anlamlandırmaya çalıştıkları zihin süreçleridir. Bu süreç dikkat, algı, hatırlama, okuma, yazma ve problem çözme gibi birçok bilişsel beceriyi kapsamaktadır (Bayhan ve Artan, 2005). Bebeklik döneminden itibaren sürekli değişim gösteren bilişsel gelişim kavram öğrenme, akılda tutma, hatırlama ile de yakından ilişkilidir (Oktay, 2002).

Bilişsel gelişim farklı kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde çeşitli biçimlerde açıklanmıştır. Piaget'ye göre bilişsel gelişim bireylerin deneyimler aracılığıyla zihinde dengesizlikler oluşturma ve bu dengesizlikleri gidererek yeniden denge durumuna ulaşma sürecidir (Bacanlı, 2002). Vygotsky ise bilişsel gelişimi çocuğun gerçek gelişim düzeyi ile uygun destek sağlandığında ulaşabileceği potansiyel gelişim düzeyi arasındaki fark olarak tanımlamaktadır (Nicolopoulou, 2004). Bruner' e göre ise bilişsel gelişim aktif bir yapı olup öğrenme sürecinde öğretici ve öğrenici arasındaki etkileşim önemli bir rol oynamaktadır (Senemoğlu, 2007).

Okul öncesi dönem bilişsel gelişimin hızlı bir şekilde ilerlediği ve çocukların nasıl düşündüklerini ve keşfettiklerini şekillendiren, dikkatlerini neye yoğunlaştırdıklarını ve dünya hakkında fikir yürütmelerini sağlayan yardımcı olan bilgi, beceri ve eğilimleri içermektedir (Aydın ve Toran, 2023). Çocukların erken yaşlardan itibaren bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi gerektiği uluslararası raporlarda da vurgulanmaktadır (The United Nations Children's Fund [UNICEF], 2017).

Bilişsel gelişim büyüme ve deneyim kazanma ile birlikte sürekli değişen dinamik bir süreçtir. Çocukların dikkatlerini toplama, belirli bir uyarana odaklanma, yoğunlaşma ve hatırlama gibi becerileri de gelişimsel süreç içerisinde giderek artmaktadır (Fuster, 2002). Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel açıdan sürekli bir değişim halinde olmaları onların zihin yapılarını, düşünme biçimlerini, dikkatlerini, hatırlamalarını ve anlamalarını da geliştirmektedir. Okul öncesi dönemde dikkat ve hatırlama becerileri, çocukların öğrenme süreçlerinin temel bileşenleri arasında yer almaktadır.

Çocukların dikkatlerini sürdürerek davranışları izleme, kendi eylemlerini planlama, uyarılara odaklanma, temel matematiksel becerileri yerine getirme gibi becerileri gerçekleştirebilecekleri görülmektedir (Hanania ve Smith, 2010; Honomichl ve Chen, 2011). Dikkat ve hatırlama ile bilgileri anlama ve anlamlandırma aynı zamanda ilişki kurma ve bunu aktarma becerileri de ortaya çıkmaktadır. Çocukların dikkatini sürdürme yeteneği büyük ölçüde okul öncesi dönem boyunca gelişmektedir. Bu nedenle çocukların dikkatlerini sürdürebilme yeteneği okul öncesi dönem boyunca önemli ölçüde gelişim göstermektedir.

Bilişsel gelişimin en önemli süreçlerinden biri de dil gelişimidir. Bilişsel gelişim alanı içerisindeki dikkat, akılda tutma, anlama ve hatırlama becerileri en fazla dil ile ilişkilendirilmektedir (Tüysüz, 2018). Dil aynı zamanda düşünme, bellek, muhakeme, problem çözme ve planlama gibi süreçleri kapsayarak bilişsel gelişim dönemi içerisinde gerçekleşmektedir (Kol, 2013). Çocukların duyduğu veya işittiği sözcükleri anlamlandırması, bilmesi veya hatırlaması onun sıklıkla karşılaştığı uyarıcılara, materyallere ve deneyimlere bağlıdır. Okul öncesi dönemde çocukların dikkat ve hatırlama becerilerinin gelişiminde dil temelli etkinliklerin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu etkinliklerin başında ise çocukların hikâye dinleme deneyimleri gelmektedir.

1.1. Kavramsal Çerçeve

1. 1. 1. Okul öncesi dönemde hikâye dinleme ve anlama becerileri

Okul öncesi dönemde çocukların dil, bilişsel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesinde hikâye dinleme etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemde çocuklar, yazılı metni henüz bağımsız olarak okuyamazlar da yetişkinler tarafından okunan ya da dinletilen hikâyeler aracılığıyla dil yapılarını, anlatı biçimlerini ve olay örgülerini tanıma fırsatı bulmaktadırlar. Hikâye dinleme süreci, çocukların sözel dili anlamlandırmalarını, yeni kavramlarla karşılaşmalarını ve olaylar arasında ilişki kurmalarını destekleyen önemli bir öğrenme ortamı sunmaktadır (Isbell vd., 2004).

Hikâye dinleme yalnızca dil gelişimini desteklemekle sınırlı kalmayıp aynı zamanda dikkat ve bellek gibi bilişsel süreçleri de doğrudan etkilemektedir. Çocukların hikâye süresince anlatıcıyı dinlemeleri, olay akışını takip etmeleri ve karakterler arasındaki ilişkileri anlamaya çalışmaları dikkatlerini belirli bir süre boyunca sürdürmelerini gerektirmektedir. Bu süreçte çocuklar dinledikleri bilgileri kısa süreli bellekte tutmakta ve hikâyenin ilerleyen bölümleriyle ilişkilendirerek anlamlandırmaktadırlar. Dolayısıyla hikâye dinleme etkinlikleri, işitsel dikkat ve anlamaya dayalı bellek becerilerinin gelişimi açısından önemli bir işlev üstlenmektedir (Cain vd., 2004).

Resimli hikâye kitapları, okul öncesi dönemde hikâye dinleme sürecini destekleyen temel materyaller arasında yer almaktadır. Resimler, çocukların metni anlamlandırmalarına yardımcı olmakta; soyut anlatıları somut görsel ipuçlarıyla destekleyerek hikâyenin zihinde yapılandırılmasını kolaylaştırmaktadır. Araştırmalar, görsellerle desteklenen hikâyelerin çocukların hikâye içeriğini daha iyi anlamalarına ve hatırlamalarına katkı sağladığını göstermektedir (Justice ve Ezell, 2002). Bu bağlamda resimli kitaplar, çocukların hem sözel hem de görsel bilgiyi bütünlüştürerek öğrenmelerine olanak tanımaktadır.

Hikâye dinleme sürecinde çocukların aktif katılım göstermeleri de anlama düzeylerini artıran önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Hikâye sırasında sorulan sorular, yapılan kısa beklemler ve çocukların hikâyeye ilişkin yorum yapmalarına fırsat tanınması çocukların dikkat sürelerinin uzamasına ve bilgilerin daha kalıcı hale gelmesine katkı sağlamaktadır (Whitehurst ve Lonigan, 2002). Bu tür etkileşimli dinleme deneyimleri, çocukların hikâye olaylarını sıralama, neden-sonuç ilişkisi kurma ve ana fikri belirleme gibi daha üst düzey bilişsel becerilerini desteklemektedir.

Okul öncesi dönemde hikâye dinleme ve anlama becerilerinin gelişimi, çocukların ilerleyen yıllardaki okuma-anlama performanslarıyla da ilişkilendirilmektedir. Erken dönemde nitelikli hikâye dinleme deneyimlerine sahip olan çocukların dilsel farkındalıklarının ve anlatı becerilerinin daha güçlü olduğu belirtilmektedir (Santrock, 2012). Bu durum, okul öncesi dönemde sunulan hikâye dinleme etkinliklerinin yalnızca anlık kazanımlar sağlamadığını, aynı zamanda ilerleyen yıllardaki akademik becerilerin temelini oluşturduğunu göstermektedir.

1. 1. 2. Okul öncesi dönemde hikâye dinleme biçimleri

Okul öncesi dönemde hikâye dinleme deneyimi yalnızca hikâyenin içeriğiyle değil, aynı zamanda bu içeriğin hangi biçimde sunulduğuyla da şekillenmektedir. Basılı kitap dinleme, sesli kitap ve dijital kitap gibi farklı sunum biçimleri çocukların dikkat, algı ve bellek süreçlerini farklı biçimlerde harekete geçirebilmektedir. Bu nedenle hikâye dinleme biçimleri, okul öncesi dönemde bilişsel süreçlerin desteklenmesi açısından önemli bir değişken olarak ele alınmaktadır.

Basılı Kitap Dinleme

Basılı kitap dinleme, okul öncesi dönemde en yaygın kullanılan hikâye sunum biçimlerinden biridir. Bu biçimde çocuklar, yetişkinin sesini dinlerken aynı zamanda kitaptaki görselleri takip etmekte ve hikâyeyi görsel ipuçlarıyla birlikte anlamlandırmaktadır. Basılı kitap dinleme süreci, çocukların dikkatlerini belirli bir noktada yoğunlaştırmalarına ve anlatının akışını daha düzenli biçimde takip etmelerine olanak tanımaktadır. Araştırmalar, basılı kitapların sunduğu görsel-sözel bütünlüğün çocukların hikâye anlama ve hatırlama becerilerini desteklediğini göstermektedir (Bus vd., 2015).

Basılı kitaplarda dikkat dağıtıcı unsurların sınırlı olması, çocukların anlatıya odaklanmalarını kolaylaştırabilmektedir. Sayfa çevirme, görselleri inceleme ve anlatıcının sesine eşlik etme gibi etkileşimler çocukların aktif dinleyici olmalarını destekleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu yönüyle basılı kitap dinleme, dikkat süresinin sürdürülmesi ve olay sırasının zihinde yapılandırılması açısından avantajlı bir biçim olarak değerlendirilmektedir (Mol vd., 2008).

Sesli Kitap Dinleme

Sesli kitap dinleme biçiminde hikâye, görsel destek olmaksızın yalnızca işitsel uyaranlar yoluyla sunulmaktadır. Bu biçim, çocukların dikkatlerini bütünüyle anlatıcının sesine ve hikâyenin dilsel yapısına yönlendirmelerini gerektirmektedir. Sesli kitaplar özellikle işitsel dikkat ve işitsel bellek becerilerinin değerlendirilmesi ve desteklenmesi açısından önemli bir araç olarak görülmektedir (Mayer, 2014).

Görsel uyaranların bulunmaması, çocukların hikâyeyi zihinsel imgeler oluşturarak takip etmelerine olanak tanımaktadır. Ancak bu durum bazı çocuklar için dikkat sürdürmeyi zorlaştırabilmektedir. Literatürde, sesli kitap dinleme sürecinde çocukların dikkat sürelerinin bireysel farklılıklara bağlı olarak değişebildiği ve bu biçimin bazı çocuklar için bilişsel olarak daha fazla çaba gerektirdiği belirtilmektedir (Hulme ve Snowling, 2013). Bu nedenle sesli kitapların işitsel işlem becerilerinin gelişimini desteklerken, görsel destekten yoksun olmasının dikkat ve hatırlama üzerindeki etkilerinin dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dijital Kitap Dinleme

Dijital kitaplar, metin, ses ve görsel unsurların bir arada sunulduğu çoklu ortam materyalleri olarak tanımlanmaktadır. Bu biçimde hikâye genellikle animasyonlar, hareketli görseller ve ses efektleri ile desteklenmektedir. Dijital kitapların sunduğu çoklu uyaranlar çocukların dikkatini çekme potansiyeline sahip olmakla birlikte, bu uyaranların bilişsel süreçler üzerindeki etkileri konusunda literatürde farklı bulgular yer almaktadır.

Bazı çalışmalar, dijital kitapların etkileşimli yapısının çocukların hikâyeye olan ilgisini artırabildiğini ve dikkatlerini daha uzun süre sürdürebilmelerine katkı sağladığını belirtmektedir (Takacs vd., 2015). Bununla birlikte dijital ortamlarda sunulan yoğun görsel ve işitsel uyaranların çocukların dikkatini hikâye içeriğinden uzaklaştırabileceği ve bilişsel yükü artırabileceği de vurgulanmaktadır (Mayer ve Moreno, 2003). Bu durum, dijital kitapların dikkat ve hatırlama üzerindeki etkilerinin her zaman olumlu yönde olmayabileceğini göstermektedir.

Farklı Dinleme Biçimlerinin Önemi

Literatürde basılı, sesli ve dijital dinleme biçimlerinin her birinin çocukların bilişsel süreçlerini farklı biçimlerde etkilediği belirtilmektedir. Basılı kitaplar daha yapılandırılmış ve dikkat dağıtıcı unsurları sınırlı bir öğrenme ortamı sunarken; sesli kitaplar işitsel dikkat ve zihinsel imgeler oluşturma becerilerini ön plana çıkarmaktadır. Dijital kitaplar ise çoklu uyaranlar aracılığıyla dikkat çekici bir deneyim sunmakla birlikte, bu uyaranların bilişsel süreçler üzerindeki etkisi sunum biçimine ve içeriğin niteliğine bağlı olarak değişebilmektedir.

Bu bağlamda aynı hikâye içeriğinin farklı dinleme biçimlerinde sunulması, çocukların dikkat ve hatırlama becerilerinin bu biçimlere göre nasıl farklılaştığını incelemek açısından önemli bir araştırma zemini oluşturmaktadır. Mevcut çalışma da bu gereksinimden hareketle okul öncesi çocuklarda basılı, sesli ve dijital hikâye dinleme biçimlerinin bilişsel çıktılar üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak ele almayı amaçlamaktadır.

1.1. 3. Görsel Dikkat, Sıralama ve Ayırt Etme Becerileri

Okul öncesi dönemde görsel dikkat, çocukların çevrelerindeki görsel uyaranları fark etme, bu uyaranlar arasında seçim yapma ve belirli bir uyaran üzerinde odaklanmayı sürdürebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Görsel dikkat, öğrenme sürecinde sunulan bilgilerin algılanması ve anlamlandırılması açısından temel bir bilişsel süreçtir. Özellikle hikâye dinleme sırasında çocukların görsellere yönelmesi, hikâye içeriğini takip etmeleri ve anlatıdaki önemli unsurları ayırt edebilmeleri görsel dikkat becerilerinin etkin kullanımını gerektirmektedir (Posner ve Petersen, 2012).

Resimli hikâye kitaplarında yer alan görseller, çocukların hikâye içeriğini anlamlandırmalarına yardımcı olan önemli ipuçları sunmaktadır. Görseller aracılığıyla karakterler, olaylar ve mekânlar somutlaştırılmakta; bu durum çocukların hikâyeyi zihinsel olarak yapılandırmalarını kolaylaştırmaktadır. Görsel destekli anlatıların çocukların dikkatlerini daha uzun süre sürdürebilmelerine ve hikâyeye ilişkin bilgileri daha iyi hatırlamalarına katkı sağladığı belirtilmektedir (Justice ve Ezell, 2002). Bu bağlamda görsel dikkat, hikâye anlama ve hatırlama süreçlerinin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir.

Görsel sıralama becerisi ise çocukların olayları zamansal ve mantıksal bir düzen içerisinde organize edebilme yeteneğini ifade etmektedir. Hikâye dinleme sonrasında görsellerin olay sırasına göre dizilmesi, çocukların anlatının başlangıç, gelişme ve sonuç aşamalarını ayırt edebildiklerini ve olaylar arasındaki ilişkileri kurabildiklerini göstermektedir. Bu beceri yalnızca görsel algıyı değil, aynı zamanda bellek, neden-sonuç ilişkisi kurma ve bilişsel organizasyon süreçlerini de içermektedir (Khan vd., 2014). Okul öncesi dönemde gelişen sıralama becerilerinin çocukların anlatı yapısını kavrama ve daha karmaşık bilişsel görevleri yerine getirme süreçlerine temel oluşturduğu belirtilmektedir.

Görsel ayırt etme becerisi ise çocukların benzer uyaranlar arasındaki farklılıkları fark edebilme ve hedef uyaranı seçebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Hikâye ile ilişkili olmayan bir görselin ayırt edilmesi, çocukların dikkatlerini hikâye içeriğine uygun biçimde yönlendirebildiklerini ve görsel bilgileri anlam bağlamı içinde değerlendirebildiklerini göstermektedir. Bu beceri seçici dikkat ve görsel bellek süreçleriyle yakından ilişkilidir (Jaafar, 2021). Okul öncesi dönemde görsel ayırt etme becerilerinin gelişimi çocukların öğrenme ortamlarında sunulan bilgileri daha etkili biçimde işlemelerine katkı sağlamaktadır.

Literatürde görsel dikkat, sıralama ve ayırt etme becerilerinin birlikte ele alınmasının çocukların hikâye anlama ve hatırlama düzeylerini daha kapsamlı biçimde değerlendirmeye olanak tanıdığı belirtilmektedir. Özellikle resimli hikâye kitaplarıyla gerçekleştirilen etkinliklerde bu beceriler çocukların anlatıyı bütüncül olarak kavrayıp kavrayamadıklarını ortaya koyan önemli göstergeler

arasında yer almaktadır (Paris ve Paris, 2001). Bu nedenle hikâye dinleme sonrasında uygulanan görsel sıralama ve ayırt etme görevleri, çocukların dikkat ve bellek süreçlerini değerlendirmede tamamlayıcı bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda mevcut çalışmada kullanılan görsel sıralama ve ayırt etme görevleri, çocukların hikâye dinleme sürecinde edindikleri bilgileri ne ölçüde yapılandırabildiklerini ve görsel dikkatlerini anlamlı biçimde kullanabildiklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Alan yazın incelendiğinde, okul öncesi dönemde hikâye dinleme etkinliklerinin çocukların dil gelişimi, dinleme-hatırlama performansları ve bilişsel süreçleriyle ilişkisini ele alan çok sayıda çalışmanın bulunduğu görülmektedir (Gözüm, 2020; Kızgut, 2021; Temel vd., 2016). Bu çalışmaların bir kısmında resimli kitaplarla gerçekleştirilen hikâye dinleme etkinliklerinin çocukların anlama ve hatırlama performanslarını desteklediği belirtilirken, bazı araştırmalarda dijital ve geleneksel hikâye anlatımı karşılaştırılmıştır (Aydın ve Çelikkpazu, 2019; Köse ve Bartan, 2021). Bununla birlikte literatürde çoğunlukla tek bir dinleme biçimine odaklanıldığı ya da basılı ve dijital materyallerin sınırlı değişkenler üzerinden karşılaştırıldığı görülmektedir. Aynı hikâye içeriğinin farklı dinleme biçimlerinde sunulması çocukların dikkat, hatırlama ve görsel işlem performanslarının karşılaştırmalı olarak incelendiği çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca mevcut araştırmalarda farklı hikâye içeriklerinin kullanılması, elde edilen sonuçların içerik etkisinden bağımsız olarak değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

Bu doğrultuda, aynı hikâye içeriğinin farklı dinleme biçimlerinde sunulmasının çocukların dinleme-hatırlama ve görsel işlem performansları açısından incelenmesi önemli görülmektedir. Bu çalışmada, aynı hikâye metninin basılı kitap, sesli kitap ve dijital kitap dinleme biçimlerinde sunulmasının çocukların dinleme hatırlama becerileri üzerindeki etkisi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

1.2.1. Araştırmanın alt problemleri

Bu kapsamda araştırmanın temel sorusu şu şekilde belirlenmiştir:

Okul öncesi çocuklarda aynı hikâye metninin basılı kitap, sesli kitap ve dijital kitap dinleme biçimlerinde sunulması çocukların dinleme- hatırlama performanslarında anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır mıdır?

Bu temel soru doğrultusunda aşağıdaki alt araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Çocukların dinleme-hatırlama puanları dinleme biçimlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Çocukların hikâyeye ilişkin görselleri sıralama başarıları dinleme biçimlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Çocukların hikâyeye ait olmayan görseli ayırt etme başarıları dinleme biçimlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında farklı kitap dinleme biçimlerine ilişkin performansların karşılaştırmalı olarak incelenmesi amacıyla yürütülen nicel desen kullanılmıştır. Bu çalışmada farklı dinleme biçimlerinin okul öncesi dönem çocuklarının dinleme-hatırlama becerileri üzerindeki performanslarını incelemek amacıyla karşılaştırmalı bir araştırma tasarımı benimsenmiştir.

Araştırma aynı okulda bulunan üç farklı sınıf üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan aynı hikâye içeriği çocuklara üç farklı dinleme biçiminde (basılı kitap dinleme, sesli kitap dinleme ve dijital kitap dinleme) sunulmuştur. Her sınıfa yalnızca bir dinleme biçiminde uygulanmış, her çocuk yalnızca kendi grubundaki uygulamaya katılmıştır. Grupların ayrı biçimde oluşturulmasının temel nedeni, çocukların aynı hikâye içeriğine tekrar tekrar maruz kalmalarından kaynaklanabilecek öğrenme ve hatırlama etkisini önlemektir. Uygulama sonrasında çocukların dinleme-hatırlama, görsel sıralama ve görsel ayırt etme becerilerine ilişkin ölçümler yapılmıştır. Görsel sıralama ve görsel ayırt etme görevleri yalnızca basılı kitap ve dijital dinleme gruplarında uygulanmıştır.

Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu'nun 04.12.2025 tarih ve 19 sayılı izni ile yürütülmüştür.

2.1. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Erzurum il merkezinde yer alan üç farklı anaokuluna devam eden 60-72 ay gelişim aralığında bulunan ve herhangi bir özel gereksinim tanısı olmayan çocuklar oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan çocukların tamamı okul öncesi eğitim almakta olup yaş ve gelişim özellikleri açısından benzer özellikler göstermektedir. Araştırmada her dinleme türü aynı okuldaki üç farklı anasınıfında yürütülmüş ve araştırmaya toplam dokuz sınıftan olmak üzere 203 çocuk katılmıştır.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yağar ve Dökme, 2018). Araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla uygulamaların gerçekleştirileceği okulun tablet, akıllı tahta internet erişimi ve dijital içerik kullanımına olanak tanıyan teknolojik donanımına sahip olmasına dikkat edilmiştir. Bunun yanı sıra okulun sosyoekonomik ve kültürel açıdan benzer özelliklere sahip olması ve sınıf ortamlarının hikâye dinleme etkinliklerinin yapılmasına uygun olması seçim kriterleri arasında yer almıştır. Araştırmaya katılan çocukların ailelerinden yazılı onam formları alınmış ve uygulamalar gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür.

Araştırma kapsamında yer alan çocuklara aynı hikâye, farklı dinleme biçimlerinde sunulmuştur. Bu doğrultuda bir sınıfta basılı kitap dinleme, bir sınıfta dijital dinleme ve bir sınıfta sesli dinleme uygulaması gerçekleştirilmiştir. Böylece üç farklı dinleme biçiminin çocukların dinleme-hatırlama ve görsel işlem performansları üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çocukların demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Cinsiyetlere ve Dinleme Türlerine Göre Çocuk Dağılımları

Dinleme Türü	n	Kız	Erkek
Basılı kitap	67	34	33
Sesli kitap	68	32	36
Dijital kitap	68	33	35
Toplam	203	99	104

2. 2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak bir resimli hikâye kitabı, araştırmacı tarafından geliştirilen dinleme-hatırlama soru formu ve görsel sıralama-ayırt etme kartları kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan dinleme-hatırlama soru formu, resimli hikâye kitap temel alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken okul öncesi dönem çocuklarının yaş

ve gelişim özellikleri ile alan yazındaki çalışmalar dikkate alınmıştır. Soru formunda yer alan maddeler; çocukların hikâyede geçen olayları hatırlama, neden-sonuç ilişkisi kurma, ana fikri anlama ve hikâyedeki ayrıntıları fark etme becerilerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Hazırlanan maddeler kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla bir okul öncesi öğretmeni ve okul öncesi eğitimi alanında iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve ölçme aracına son hâli verilmiştir. Ayrıca soruların anlaşılabilirliğini ve uygulama sürecinin uygunluğunu değerlendirmek amacıyla ana çalışmaya dahil olmayan, her dinleme biçiminden üç olmak üzere toplam 9 çocukla pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonucunda çocukların anlamakta zorlandığı bazı soru ifadelerinde sadeleştirmeye gidilmiş ve uygulama süresine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Dinleme-hatırlama soru formunun iç tutarlılığı Cronbach Alfa katsayısı ile incelenmiştir. Analiz sonucunda iç tutarlılık katsayısı basılı kitap dinleme grubu için .754, sesli dinleme grubu için .721 ve dijital dinleme grubu için .744 olarak bulunmuştur. Elde edilen değerler, soru formunun kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Dinleme testinde yer alan her bir madde 0, 1 ve 2 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre; çocuğun soruya yanıt vermemesi ya da yanlış yanıt vermesi 0 puan, eksik ya da kısmen doğru yanıt vermesi 1 puan, tam ve doğru yanıt vermesi ise 2 puan olarak puanlanmıştır. Dinleme testinden alınabilecek toplam puan 0-20 arasında değişmektedir.

Dinleme sorularının yanı sıra çocukların olay sıralama ve hikâyeye ait olmayan görseli ayırt etme performanslarını incelemek amacıyla görsel kartlardan yararlanılmıştır. Bu kapsamda resimli hikâyeye kitabına ait sahneleri içeren görseller ile hikâyede yer almayan bir görselin bulunduğu toplam altı adet resimli kart kullanılmıştır. Çocuklardan hikâyedeki olayları doğru sıraya göre düzenlemeleri ve hikâyeye ait olmayan görseli belirlemeleri istenmiştir. Görselleri doğru sıralayan ve hikâyeye ait olmayan görseli ayırt eden çocuklar 1 puan almıştır.

2. 3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci üç hafta sürmüştür. Uygulamalar başlamadan önce araştırmacı uygulama ortamını hazırlamış ve çocukların sürece uyum sağlamalarını kolaylaştırmak amacıyla kendini tanıtarak yapılacak etkinliklere ilişkin kısa bir bilgilendirme yapmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan aynı hikâyeye içeriği farklı gruptaki çocuklara tek bir tür olacak şekilde basılı kitap dinleme, sesli dinleme ve dijital dinleme olmak üzere üç farklı dinleme biçiminden birisi sunulmuştur. Uygulamalar çocukların rutin eğitim akışını bozmayacak şekilde haftada bir gün gerçekleştirilmiştir. Her hafta uygulama farklı bir anaokulu ve çocuk grubunda gerçekleştirilmiş ve her çocuk yalnızca bir dinleme biçimine katılmıştır. Veri kaybını önlemek ve çocukların dikkatlerinin dağılmasını engellemek amacıyla ölçme işlemleri çocuklara sessiz bir ortamda bireysel olarak uygulanmıştır. Tüm uygulamalar aynı araştırmacı tarafından yürütülmüş ve uygulama sürecinde sınıf öğretmenleri uygulamaya müdahale etmemiştir.

Araştırmanın ilk haftasında hikâyeye bir anaokulundaki üç sınıfa basılı kitap aracılığıyla sunulmuştur. Anaokulundan seçilen sınıflar için haftanın belirli günleri planlanmış ve uygulama gerçekleştirilmiştir. Hikâyeye anlatımı sınıf ortamında grup hâlinde yapılmıştır. Okuma öncesinde çocuklara hikâyenin kapak görseli gösterilmiş ve hikâyenin içeriğine ilişkin tahminlerde bulunmaları istenmiştir. Araştırmacı çocukların kitabı görebileceği bir konumda oturarak hikâyeyi okumuş ve okuma sırasında ses tonu, vurgu ve tonlamalara dikkat etmiştir. Okuma tamamlandıktan sonra çocuklara dinleme-hatırlama soruları bireysel olarak yöneltilmiş, ardından görsel sıralama ve görsel ayırt etme görevleri uygulanmıştır.

Araştırmanın ikinci haftasında hikâye farklı bir çocuk grubuna sesli dinleme yoluyla sunulmuştur. Burada da üç sınıf seçilmiş ve uygun planlamalar yapılmıştır. Uygulama sınıf ortamında akıllı tahta aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve çocuklar hikâyeyi toplu hâlde dinlemiştir. Bu süreçte araştırmacı uygulamaya müdahale etmemiştir. Dinleme tamamlandıktan sonra çocuklara dinleme-hatırlama soruları bireysel olarak uygulanmıştır.

Araştırmanın üçüncü haftasında hikâye farklı üç sınıfa dijital dinleme yoluyla sunulmuştur. Dijital uygulamada basılı hikâye kitabında yer alan sayfalar video formatında hazırlanmış ve hikâye seslendirilerek dijital ortamda çocuklara sunulmuştur. Böylece dijital dinleme sürecinde kullanılan içerik basılı hikâye ile aynı olacak şekilde görseller eklenerek yapılandırılmıştır. Uygulama sınıf ortamında akıllı tahta aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve çocuklar dijital hikâyeyi toplu hâlde izlemiş ve dinlemiştir. Hikâye tamamlandıktan sonra çocuklara dinleme-hatırlama soruları bireysel olarak uygulanmış, ardından görsel kartlar sunularak hikâyeye ait olmayan görseli ayırt etmeleri ve görselleri doğru sıralamaları istenmiştir. Görsel sıralama ve ayırt etme görevleri yalnızca basılı ve dijital dinleme gruplarında uygulanmıştır.

2. 4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Dinleme-hatırlama soru formunun iç tutarlılığı Cronbach Alfa katsayısı ile değerlendirilmiş ve katsayıların .721 ile .754 arasında değiştiği belirlenmiştir. Öncelikle veri setine ilişkin betimsel istatistikler (frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma) hesaplanmıştır. Analizlere başlamadan önce veri setinin normallik varsayımları çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek değerlendirilmiş ve değerlerin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca varyans homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiş ve grupların varyanslarının homojen olduğu belirlenmiştir (Levene = 1.527, $p = .220$).

Çocukların dinleme-hatırlama puanlarının dinleme biçimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada her çocuk yalnızca bir dinleme biçimine katılmıştır. Bu nedenle gruplar bağımsız örneklemeler olarak ele alınmış ve analizlerde bağımsız gruplar için uygun istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunması durumunda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden yararlanılması planlanmıştır.

Çocukların görsel ayırt etme ve görsel sıralama görevlerindeki doğru ve yanlış yanıtların dinleme biçimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla, bu görevlerin uygulandığı basılı kitap ve dijital dinleme grupları için Ki-kare testi kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular sunulmuştur. Tek yönlü varyans analizine geçilmeden önce varyans homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiş ve varyansların homojen olduğu belirlenmiştir (Levene = 1.527, $p = .220$). Bu doğrultuda dinleme-hatırlama puanlarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Öncelikle çocukların dinleme-hatırlama puanlarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiş, ardından bu puanların dinleme biçimlerine (basılı kitap, sesli kitap ve dijital kitap dinleme) göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca çocukların hikâyeye ilişkin görselleri doğru sıraya göre dizme

ve hikâyeyle ait olmayan görseli ayırt etme başarılarının dinleme biçimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Ki-kare analizlerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Tablo 2’de dinleme türlerine göre dinleme-hatırlama puanlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2.

Dinleme Türlerine Göre Dinleme–Hatırlama Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Dinleme Türü	n	$\bar{x}$	SS
Basılı kitap dinleme	67	10.90	3.19
Sesli dinleme	68	10.68	3.99
Dijital dinleme	68	11.62	3.79

Tablo 2 incelendiğinde, çocukların dinleme–hatırlama puan ortalamalarının dinleme biçimlerine göre farklılaştığı görülmektedir. Buna göre dijital dinleme grubunun ortalama puanı ($\bar{x} = 11.62$), basılı kitap dinleme ($\bar{x} = 10.90$) ve sesli dinleme ($\bar{x} = 10.68$) gruplarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. En düşük ortalama puanın ise sesli dinleme grubuna ait olduğu görülmektedir.

Tablo 3.

Dinleme Türlerine Göre Dinleme–Hatırlama Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	62.773	2	31.387	2.236	.11
Gruplar içi	2806.941	200	14.035		
Toplam	2869.714	202			

Çocukların dinleme–hatırlama puanlarının dinleme biçimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, dinleme–hatırlama puanlarının basılı kitap dinleme, sesli dinleme ve dijital dinleme gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur ($F(2, 200) = 2.236, p > .05$). Hesaplanan etki büyüklüğü değeri ($\eta^2 = .02$), dinleme biçiminin dinleme–hatırlama puanları üzerindeki etkisinin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Buna göre, her ne kadar dijital dinleme grubunun ortalama puanı diğer gruplara göre daha yüksek görünse de bu farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, farklı dinleme biçimlerinin çocukların dinleme–hatırlama performansları üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 4.

Dinleme Türüne Göre Görselleri Doğru Sıralama Başarılarına İlişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

Dinleme Türü	N	Doğru Yanıt f (%)	Yanlış Yanıt f (%)
Basılı kitap dinleme	67	7 (%10.4)	60 (%89.6)
Dijital dinleme	68	13 (%19.1)	55 (%80.9)

Dinleme Türü	N	Doğru Yanıt f (%)	Yanlış Yanıt f (%)
$\chi^2(1) = 2.01, p = .16$			

Tablo 4 incelendiğinde, çocukların görselleri doğru sıralama başarılarının dinleme türüne göre farklılaştığı görülmekle birlikte, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($\chi^2(1) = 2.01, p > .05$).

Basılı kitap dinleme grubunda çocukların %10.4'ünün görselleri doğru sıraladığı, %89.6'sının ise yanlış sıralama yaptığı görülürken; dijital dinleme grubunda doğru sıralama oranının %19.1 olduğu, yanlış sıralama oranının ise %80.9 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, dijital dinleme grubunda doğru sıralama oranının basılı kitap dinleme grubuna göre görece daha yüksek görünmekle birlikte bu fark istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmamıştır. Bu bulgu, dinleme türünün çocukların görsel sıralama performansları üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 5.

Dinleme Türüne Göre Hikâyeye Ait Olmayan Görseli Ayırt Etme Başarılarına İlişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

Dinleme Türü	N	Doğru Yanıt f (%)	Yanlış Yanıt f (%)
Basılı kitap dinleme	67	54 (%80.6)	13 (%19.4)
Dijital dinleme	68	60 (%88.2)	8 (%11.8)

$$\chi^2(1) = 1.50, p = .22$$

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların hikâyeye ait olmayan görseli ayırt etme başarılarının dinleme türüne göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($\chi^2(1) = 1.50, p > .05$).

Basılı kitap dinleme grubunda çocukların %80.6'sının doğru yanıt verdiği, %19.4'ünün ise yanlış yanıt verdiği görülmektedir. Dijital dinleme grubunda ise doğru yanıt oranının %88.2, yanlış yanıt oranının %11.8 olduğu belirlenmiştir. Dijital dinleme grubundaki doğru ayırt etme oranı görece daha yüksek görünmekle birlikte, bu fark istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmamıştır. Bu bulgu, dinleme türünün çocukların görsel ayırt etme performansları üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada okul öncesi çocuklarda aynı hikâye metninin basılı kitap dinleme, sesli dinleme ve dijital dinleme biçimlerinde sunulmasının; çocukların dinleme-hatırlama, görsel sıralama ve görsel ayırt etme performansları üzerindeki farklılıkları incelenmiştir. Elde edilen bulgular, dinleme biçimlerinin incelenen bilişsel süreçler üzerinde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Bu durum, erken çocukluk döneminde öğrenmenin yalnızca sunum biçimiyle açıklanamayacak kadar çok boyutlu bir süreç olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmanın ilk bulgusu, çocukların dinleme-hatırlama puanlarının dinleme türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, hikâye içeriğinin farklı formatlarda sunulmasının çocukların hatırlama performansı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını düşündürmektedir. Literatürde, özellikle erken çocukluk döneminde dilsel girdinin niteliğinin,

sunum biçiminden daha belirleyici olabileceğini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Bus vd., 2015). Benzer şekilde, Mol ve arkadaşları (2008), çocukların hikâyeyi anlamalarında ve hatırlamalarında yetişkinin rehberliği, etkileşim düzeyi ve içerik kalitesinin daha etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulgular, hikâyenin hangi araçla sunulduğundan ziyade, çocuğun bu içerikle nasıl etkileşime girdiğinin daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir.

Bununla birlikte, dijital dinleme grubunda ortalama puanların görece daha yüksek olmasına rağmen bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmaması, Mayer'in (2014) Çoklu Ortam Öğrenme Kuramı çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu kurama göre görsel ve işitsel bilgilerin birlikte sunulması öğrenmeyi destekleyebilir; ancak bu etkinin ortaya çıkabilmesi için bilişsel yükün dengeli olması gerekmektedir (Işıkoğlu Erdoğan ve Şimşek, 2020; Mayer ve Moreno, 2003). Bu araştırmada kullanılan dijital materyalin, çocukların performansları üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Bu durum, dijital araçların tek başına öğrenmeyi artıran bir unsur olmadığını, aksine kullanım biçiminin belirleyici olduğunu ortaya koyan çalışmalarla örtüşmektedir (Takacs vd., 2015).

Araştırmanın bir diğer bulgusu, çocukların görsel sıralama becerilerinin dinleme türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, çocukların olay örgüsünü zihinsel olarak yapılandırma becerilerinin dinleme formatından bağımsız olarak geliştiğini düşündürmektedir. Anlatı yapısının anlaşılması, yalnızca sunum biçimiyle değil, çocuğun bilişsel gelişim düzeyi ve bellek kapasitesiyle de yakından ilişkilidir (Fenerci vd., 2025). Bununla birlikte dijital dinleme grubunda doğru sıralama oranının görece daha yüksek olması, görsel destekli sunumların çocukların olay akışını takip edebilmesini destekleyebileceğini düşündürmektedir. Nitekim Justice ve Ezell (2002), görsellerin anlatı anlamlandırma sürecinde destekleyici bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Ancak bu etkinin anlamlı düzeye ulaşmaması, görsellerin öğrenmeyi desteklemede tek başına yeterli olmadığını, çocukların aktif katılımının ve yönlendirilmesinin de önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu, çocukların hikâyeye ait olmayan görseli ayırt etme başarılarının dinleme türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, görsel ayırt etme becerisinin kısa süreli uygulamalardan ziyade, gelişimsel bir süreç içerisinde şekillendiğini düşündürmektedir. Aynı zamanda hikaye dinleme süreçlerinde, ayırt etme becerilerinin tekrar, deneyim ve gerçek materyaller yoluyla geliştiğini vurgulamaktadır (Varol vd., 2020). Benzer şekilde, seçici görsel işlem süreçlerinin gelişimsel olarak zaman içerisinde olgunlaştığını ortaya koyan çalışmalar, kısa süreli uygulamaların bu tür performanslar üzerinde sınırlı farklılık oluşturabileceğini belirtmektedir (Posner ve Petersen, 2012). Bu bağlamda, farklı dinleme biçimlerinin tek bir uygulama sürecinde çocukların görsel ayırt etme becerileri üzerinde belirgin bir fark yaratmaması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları farklı dinleme biçimlerinin çocukların dikkat, hatırlama ve görsel işleme becerileri üzerinde belirgin bir üstünlük sağlamadığını göstermektedir. Bu durum, erken çocukluk döneminde öğrenmenin yalnızca kullanılan materyalin formatına bağlı olmadığını; etkileşim, tekrar, rehberlik ve çocuğun aktif katılımı gibi unsurların öğrenme sürecinde daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Kendüzler (2024) çalışmasında etkileşimli okuma modeline göre, çocukların öğrenme sürecine aktif katılım göstermeleri, pasif dinleme durumuna kıyasla daha güçlü bilişsel çıktılar üretmektedir.

Bu araştırma bulguları, dijital ve basılı materyaller arasında belirgin bir üstünlük bulunmadığını ortaya koymakta ve eğitim ortamlarında bu materyallerin amaçlı ve dengeli bir şekilde kullanılmasının önemine işaret etmektedir. Özellikle okul öncesi eğitimde, kullanılan materyalin

türünden ziyade, bu materyalin nasıl sunulduğu ve çocukların sürece ne ölçüde aktif katılım gösterdiği daha kritik bir değişken olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte, dijital dinleme grubunda bazı performans göstergelerine ilişkin ortalama ve doğru yanıt oranlarının görece daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmamıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları okul öncesi dönemde öğrenme süreçlerinin yalnızca kullanılan materyalin türüne bağlı olmadığını; içerik, sunum biçimi, etkileşim düzeyi ve çocuğun aktif katılımı gibi çoklu faktörlerin birlikte etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma bulgularına göre bazı önerilerde bulunulmuştur. Okul öncesi eğitim ortamlarında basılı ve dijital materyaller arasında kesin bir üstünlük aramak yerine, her iki materyalin amacına uygun ve dengeli şekilde kullanılması önerilmektedir. Gelecek araştırmalarda dinleme biçimlerinin etkisi, daha uzun süreli uygulamalar ile incelenebilir. Dinleme biçimlerinin etkisi yalnızca hatırlama değil, dil gelişimi, dikkat süresi ve akademik hazırbulunuşluk gibi farklı değişkenler açısından da ele alınabilir. Gelecek araştırmalarda çocukların öğrenme süreçleri yalnızca nicel verilerle değil, gözlem ve görüşme gibi nitel yöntemlerle de desteklenerek daha kapsamlı biçimde incelenebilir.

4. 1. Sınırlılıklar

Bu araştırma bazı sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Araştırma, belirli bir yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarıyla ve sınırlı sayıda eğitim kurumunda yürütülmüştür. Bu nedenle elde edilen bulguların farklı yaş gruplarına ve farklı örneklemelere genellenmesi sınırlı olabilir. Ayrıca örneklem büyüklüğü ulaşılabilirlik temelinde belirlenmiş olup araştırma öncesinde bir güç analizi yapılmamıştır.

Araştırmada çocukların dinleme-hatırlama performanslarını değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir soru formu kullanılmıştır. Ölçme aracının kapsam uygunluğu uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş, pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve iç tutarlılık katsayıları kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur. Bununla birlikte ölçme aracının farklı örneklemeler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının sürdürülmesi önerilmektedir.

Araştırmada grupların başlangıç düzeylerini belirlemeye yönelik bir ön test uygulaması yapılmamıştır. Bu nedenle çocukların deney öncesindeki bilişsel performanslarının tamamen benzer olduğu varsayıl原因mamaktadır. Ayrıca uygulamalar sınıf temelli yürütüldüğünden çocuklar bireysel olarak rastgele gruplara atanamamış ve aynı sınıf ortamını paylaşan çocukların benzer deneyimlere sahip olması gözlemlerin bağımsızlığı açısından bir sınırlılık oluşturmuştur.

Dinleme uygulamaları doğal sınıf ortamında gerçekleştirilmiş olup uygulama süreleri dinleme biçimlerine göre farklılık göstermiştir. Bu durum çocukların hikâyeye maruz kalma sürelerini etkileyen bir değişken olarak değerlendirilmelidir.

Araştırmada görsel sıralama ve görsel ayırt etme görevleri yalnızca basılı kitap ve dijital dinleme gruplarında uygulanmıştır. Bu nedenle tüm dinleme biçimlerinin görsel işlem performansları açısından karşılaştırılması mümkün olmamıştır. Ayrıca görsel sıralama görevi doğru-yanlış biçiminde puanlandığından çocukların kısmen doğru performansları ayrıntılı olarak değerlendirilememiştir.

Son olarak araştırmada dikkat becerisi doğrudan standart bir dikkat ölçme aracı ile değerlendirilmemiştir. Bu nedenle elde edilen bulgular dinleme-hatırlama ve görsel işlem performansları çerçevesinde yorumlanmalıdır. Ayrıca araştırma kısa süreli bir uygulama sürecini kapsamaktadır. Farklı dinleme biçimlerinin çocukların bilişsel süreçleri üzerindeki olası farklılıklarının daha uzun süreli uygulamalarla incelenmesi daha kapsamlı sonuçlar sağlayabilir.

Yazar Katkı Oranı

Çalışma tek bir yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Etik Kurulunda (Protokol No.19) 04.12.2025 tarihli toplantısında alınan onay kararı ile yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı

Yazar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Üretken Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Fikirler ve analizler tamamen yazara aittir; İngilizce dil çevirileri için ücretsiz ChatGPT kullanılmıştır. Tüm çeviriler daha sonra yazar tarafından gözden geçirilmiş ve düzeltilmiştir.

5. KAYNAKÇA

- Aydın, E., & Toran, M. (2023). Erken çocuklukta bilişsel becerilerin değerlendirilmesi: Yaklaşımlar, yöntemler ve sınırlılıklar. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 219-243. <https://doi.org/10.24130/eccdjecs.1967202372525>
- Aydın, M. S., & Çelikipazu, E. E. (2019). Okul öncesi 5-6 yaş grubu öğrencilerinin bireysel olarak ve grupla dinledikleri klasik ve dijital hikâyeleri anlama düzeyleri üzerine bir inceleme. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(4), 242-266. <https://doi.org/10.29228/ijlet.39835>
- Bacanlı, H., (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Nobel Yayınları.
- Bayhan, P. ve Artan İ., (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Bus, A. G., Takacs, Z. K., & Kegel, C. A. (2015). Affordances and limitations of electronic storybooks for young children's emergent literacy. *Developmental review*, 35, 79-97. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.12.004>
- Cain, K., Oakhill, J., & Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills. *Journal of educational psychology*, 96(1), 31. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.1.31>
- Fenerci, C., Cheng, Z., Addis, D. R., Bellana, B., & Sheldon, S. (2025). Studying memory narratives with natural language processing. *Trends in Cognitive Sciences*. 29(6), 516-525. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2025.02.003>
- Fuster, J. M. (2002). Frontal lobe and cognitive development. *Journal of Neurocytology*, 31(3-5), 373-385. <https://doi.org/10.1023/a:1024190429920>
- Gözüm, A. İ. C. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarında çalışma belleği ve engelleyici kontrol: Dikkatin aracı rolü. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 609-638. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043270>
- Hanania, R., & Smith, L. B. (2010). Selective attention and attention switching: towards a unified developmental approach. *Developmental Science*, 13, 622-635. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2009.00921.x>
- Honovich, R. D., & Chen, Z. (2011). Relations as rules: The role of attention in the Dimensional Change Card Sort task. *Developmental Psychology*, 47(1), 50-60. <https://doi.org/10.1037/a0021025>

- Hulme, C., & Snowling, M. J. (2013). Learning to read: What we know and what we need to understand better. *Child development perspectives*, 7(1), 1-5. <https://doi.org/10.1111/cdep.12005>
- Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early childhood education journal*, 32(3), 157-163. <https://doi.org/10.1023/B:ECEJ.0000048967.94189.a3>
- Işıkoğlu Erdoğan, N. & Şimşek, Z. C. (2020). Erken çocukluk eğitimi öğretmenlerinin hikâye anlatma/kitap okuma uygulamaları tercihleri ve nedenleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1519-1533. <https://doi.org/10.16916/aded.785633>
- Jaafar, G. A. H. (2021). Development of visual perception skills in children. *Psychology and Education*, 58(3), 1546-1576. <https://doi.org/10.17762/pae.v58i3.3888>
- Justice, L. M., & Ezell, H. K. (2002). Use of storybook reading to increase print awareness in at-risk children. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 11(1), 17-29. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2002/003\)](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2002/003))
- Kendüzler, S. E. (2024). Okul öncesi sınıflarında hikâye okuma üzerine nitel bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 389-406. <https://doi.org/10.30692/sisad.1483612>
- Khan, K., Nelson, K., & Whyte, E. (2014). Children choose their own stories: The impact of choice on children's learning of new narrative skills. *Journal of Child Language*, 41(4), 949-962. <https://doi.org/10.1017/S0305000913000160>
- Kızılgut, Ç. (2021). *Dikkat ve Dikkatin Gelişimine Davranışçı Bir Bakış: Dikkati Geliştirmeye Yönelik Müdahale Programlarının İncelenmesi ve Yorumlanması*. [Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi].
- Kol, S. (2013). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21. <https://izlik.org/IA87FC59TW>
- Köse, H. B. T., & Bartan, M. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarında dijital öykü anlatımının dinleme becerilerine etkisi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(2), 523-557. <https://doi.org/10.30964/aubfd.703473>
- Mayer, R. E. (2014). Research-based principles for designing multimedia instruction. In V. A. Benassi, C. E. Overson, & C. M. Hakala (Eds.), *Applying science of learning in education: Infusing psychological science into the curriculum* (pp. 59-70). Society for the Teaching of Psychology.
- Mayer, R. E., & Moreno, R. (2003). Nine ways to reduce cognitive load in multimedia learning. *Educational psychologist*, 38(1), 43-52. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3801_6
- Mol, S. E., Bus, A. G., De Jong, M. T., & Smeets, D. J. (2008). Added value of dialogic parent-child book readings: A meta-analysis. *Early education and development*, 19(1), 7-26. <https://doi.org/10.1080/10409280701838603>
- Nicolopoulou, A., (2004). Oyun, bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES)*, 37, 137-169. <https://doi.org/10.1501/Egifak.0000000100>
- Oktay, A., (2002). *Yaşamın sihirli yılları*. Epsilon Yayınları.
- Paris, S. G., & Paris, A. H. (2001). Classroom applications of research on self-regulated learning. *Educational psychologist*, 36(2), 89-101. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3602_4
- Petersen, S. E., & Posner, M. I. (2012). The attention system of the human brain: 20 years after. *Annual review of neuroscience*, 35, 73-89. <https://doi.org/10.1146/annurev-neuro-062111-150525>

- Santrock, J. W., (2012). *Yaşam boyu gelişim gelişim psikolojisi*. [Developmental Psychology of LifelongDevelopment]. (Çev. Ed: Yüksel G) Nobel Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. Gönül Yayınevi.
- Takacs, Z. K., Swart, E. K., & Bus, A. G. (2015). Benefits and pitfalls of multimedia and interactive features in technology-enhanced storybooks: A meta-analysis. *Review of educational research*, 85(4), 698-739. <https://doi.org/10.3102/0034654314566989>
- Temel, Z. F., Kurtulmuş, Z., & Kaynak, K. B. (2016). Bilişsel gelişim eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının dikkat algı ve bellek gelişimlerine etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1). <https://izlik.org/IA97GW47ZY>
- Tüysüz, S. (2018). *4-6 Yaş Aralığındaki Çocukların Semantik Akıcılık Becerilerinin İncelenmesi*. [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- UNICEF, & Unicef. (2017). *Annual report 2017*. UNICEF. <https://dprkorea.un.org/sites/default/files/2019-08/UNICEF%20DPR%20Korea.pdf>
- Varol, İ., Alâ, S., & Eti, M. (2020). Okul öncesi eğitimde Türkçe etkinliklerinde kullanılan hikaye anlatım tekniklerinin çocukların dikkat süresi üzerine etkisi. *Temel Eğitim*, 2(1), 26-39. <https://izlik.org/IA56XC24GW>
- Whitehurst, G.J., & Lonigan, C.J. (2002). Emergent literacy: Development from prereadersto readers. In S. Newman & D. Dickinson (Eds.), *Handbook of early literacy research* (pp. 11–29). Guilford.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9. <https://izlik.org/IA23JS34AK>

6. EXTENDED ABSTRACT

The purpose of this study was to examine whether preschool children's listening-recall, visual sequencing, and visual discrimination performances differed according to the format in which the same story was presented. Specifically, the study compared printed book listening, audiobook listening, and digital book listening formats. Story listening activities constitute an important component of early childhood education and are associated with children's language development, comprehension, recall, and other cognitive processes. With the increasing use of digital materials in educational settings, interest in comparing different story presentation formats has grown. However, studies directly comparing children's performances across different listening formats while controlling for story content remain limited.

The study was conducted using a quantitative comparative research design. The study group consisted of 203 preschool children aged 60–72 months attending three different kindergartens. The same story text was presented to children through three different listening formats: printed book listening, audiobook listening, and digital book listening. Each child participated in only one listening format. Data were collected through a researcher-developed listening-recall question form and visual sequencing and visual discrimination tasks based on the story content. The internal consistency coefficients of the listening-recall form ranged between .721 and .754. Data were analyzed using descriptive statistics, one-way analysis of variance (ANOVA), and Chi-square tests.

The findings revealed that children's listening-recall scores did not differ significantly according to listening format. Similarly, no statistically significant differences were found in children's visual sequencing and visual discrimination performances across listening formats. Although the digital

listening group demonstrated relatively higher mean scores and correct response rates on some measures, these differences did not reach statistical significance.

Overall, the findings suggest that different listening formats resulted in similar levels of performance among preschool children. The results indicate that the type of listening format alone may not be sufficient to produce substantial differences in children's listening-recall and visual processing performances. Rather, factors related to the quality of the story content and children's engagement with the listening process may play an important role.

Considering the limitations of the study, future research may benefit from including larger and more diverse samples, longitudinal designs, and additional measures related to children's cognitive and language development. Furthermore, the use of more sensitive assessment tools may contribute to a more detailed understanding of children's performances across different listening formats.